

Dvije izložbe u galeriji Palate Grgurina u julu

Galeriju Pomorskog muzeja Crne Gore u julu smo iskoristili kao pozornicu gdje smo upriličili dvije zanimljive izložbe. Prvom, čiji naziv – **Hrvatska baština u trećoj dimenziji** – govori sam za sebe, prikazana je zbirka artefakata iz hrvatskih muzeja u 3D tehnici, a drugom pod nazivom **Teraformacije** posjetiocima smo ponudili na uvid deset skulptura izrađenih u terakoti i niz komplementarnih crteža-kolaža **Jelene Pavićević**, akademske vajarke iz Podgorice, pripadnice generacije mlađih crnogorskih vajara.

(Više o izložbama na stranama 3-8)

Otvaranje izložbe *Hrvatska baština u trećoj dimenziji*

Foto: D. Erdar

Otvaranje izložbe *Teraformacije*

Foto: Marina Jovanović

Jedra Boke je mjesečna publikacija
Pomorskog muzeja Crne Gore
Jul 2019. godine

Direktor Pomorskog muzeja
Andro Radulović

Savjet Pomorskog muzeja
Od 14. septembra 2017. g. formiran je
Savjet Pomorskog muzeja koji će naredne 4
godine raditi u sljedećem sastavu:
Đuro Beli Prijić, predsjednik
Draško Dragaš, član
Dragana Lalošević, član
Vesna Prlja, član
Slavko Dabinović, član

Prijatelji i saradnici
Mr Mileva Pejaković Vujošević
Prof. dr Antun Sbutega
Prof. dr Gracijela Čulić
Don Anton Belan
dr Stevan Kordić
Prof. dr Milenko Pasinović
Milan Sbutega
Zoran Radimiri
Željko Brguljan
Petar Palavršić
Slavko Dabinović
Radojka Abramović
Jelena Karadžić
Ilija Mlinarević
Milica Vujović
Smiljka Strunjaš
Danijela Nikčević
Tomislav Bonić

Jedra Boke sadržajno i tehnički oblikuje
Drago Brdar

Pomorski muzej Crne Gore Kotor
Trg Bokeljske Mornarice 391 Kotor, 82000
Telefon: +382 (0) 32 304 720
Fax: +382 (0) 32 325 883
Website: www.museummaritimum.com
e-mail: pom.muzej.dir@t-com.me

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru nastao je postepenim razvitkom prvobitne zbirke Bratovštine Bokeljska mornarica, utemeljene oko 1880. godine, koja je od 1900. godine otvorena za javnost, a 1938. godine preuređena i otvorena na prvom spratu sadašnje muzejske zgrade, barokne palate plemićke porodice Grgurina iz početka XVIII vijeka, koja je od 1949-1952. godine kompletno restaurirana i adaptirana za potrebe Muzeja. Danas je Pomorski muzej institucija kulture Republike Crne Gore.

Misija Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru je da čuva sjećanje naše zajednice na bogatu pomorsku istoriju Boke Kotorske i njeno izuzetno kulturno nasljeđe.

POSJETE

Delegacija Centra za pružanje podrške veteranskoj populaciji oružanih snaga Republike Poljske obišla Pomorski muzej

Foto: Dijana Đurašković

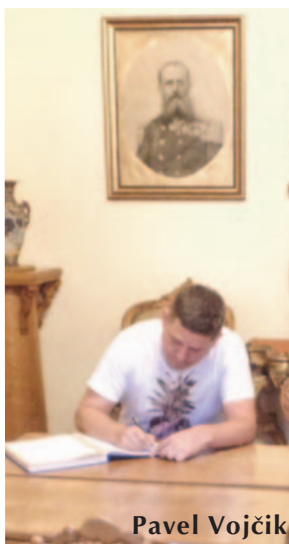

Marius Pogonovski (lijevo) i Tomaš Jašionek (desno) sa Radojkom Abramović

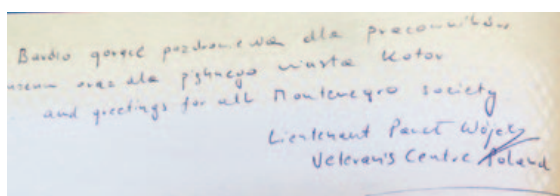
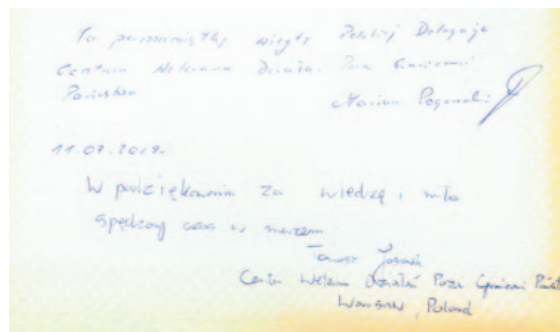
Tri člana Centra za pružanje podrške veteranskoj populaciji oružanih snaga Republike Poljske zajedno sa predstavnicima Ministarstva odbrane Crne Gore obišli su 11. jula Pomorski muzej Crne Gore.

Muzej su posjetili šef delegacije **Marius Pogonovski (Mariusz Pogonowski)**, pukovnik u penziji, poručnik **Pavel Vojčik (Pawel Wojcik)** i istoričar **Tomaš Jašionek (Tomasz Jasioneck)**, sva trojica sada zaposleni u Centru za veterane. Tročlana delegacija iz Poljske boravila je u radnoj posjeti Crnoj Gori od 9. do 12. jula.

Goste iz Poljske i predstavnike Ministarstva odbrane Crne Gore u Muzeju je dočekala **Radojka Abramović**, viši muzejski savjetnik u našem muzeju, koja im je bila i vodič kroz bogatu istoriju Boke Kotorske i njenog pomorstva. Trojica članova poljskog Centra za veterane pojedinačno su upisala kratke pozdravne poruke u muzejsku knjigu utisaka.

Pavel Vojčik

Hrvatska baština u trećoj dimenziji

Izložbu *Hrvatska baština u trećoj dimenziji u Kotoru* otvorili smo na prigodnoj svečanosti 1. jula uveče. Ovaj kulturni događaj organizovali smo u saradnji sa Hrvatskim građanskim društvom Crne Gore i Hrvatskom maticom iseljenika – podružnica Split. Autorstvo ove savremene medijske prezentacije jednog manjeg broja artefakata koji se baštine u hrvatskim muzejima pripada firmi *Astarta plus* iz Zagreba koja od 1999. godine savremenim tehnologijama radi na promociji kulturne i prirodne baštine u turizmu. Izložbu je otvorila **Branka Bezić Filipović**, voditeljica Hrvatske matice iseljenika-podružnice Split, a u programu otvaranja govorili su još **Rafaela Pina Lazarević**, predsjednica HGD Crne Gore, te **Andro Radulović**, direktor Pomorskog muzeja. Izložbi su prisustvovali veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori **Veselko Grubišić**, kao i **Marijan Klasić**, konzul u Generalnom konzulatu u Kotoru.

Pozdravljajući prisutne na početku kratkog programa otvaranja izložbe direktor Pomorskog muzeja Andro Radulović je istakao da ova izložba na jedan savremen i mlađoj populaciji zanimljiv način predstavlja kulturnu i prirodnu baštinu Hrvatske, te da *ovakav primjer moramo slijediti, želimo li ići u korak s vremenom.*

Prisutnima se potom obratila i Rafaela Pina Lazarević, predsjednica Hrvatskog građanskog društva Crne Gore, koja je izrazila zadovoljstvo saradnjom s Hrvatskom maticom iseljenika – podružnicom Split, rekavši ujedno da je kotorska izložba *Hrvatska baština u trećoj dimenziji* rezultat dugogodišnje saradnje HGD-a sa splitskom podružnicom Hrvatske matice iseljenika.

Ona je pritom posebno istakla da je gospođa Bezić Filipović dugogodišnji prijatelj i saradnik HGD-a na brojnim projektima i da ne treba da čudi što je ona jedan od autora i suorganizatora izložbe.

Otvarajući izložbu Branka Bezić Filipović je najprije is-

Otvaranje izložbe *Hrvatska baština u trećoj dimenziji* 1. jula u galeriji Pomorskog muzeja: Branka Bezić Filipović (desno), Andro Radulović i Rafaela Pina Lazarević (lijevo)

takla povezanost ove izložbe sa Danom državnosti Republike Hrvatske, a potom se zahvalila veleposlaniku gospodinu Grubišiću i konzulu gospodinu Klasiću što su se pridružili otvaranju izložbe. Takođe se zahvalila i domaćinu – Pomorskom muzeju što je ustupio ovaj krasan prostor, kao i svojim saradnicima Hrvatskom građanskom društvu Kotor s kojima surađujemo već dugi niz godina.

Gospođa Bezić Filipović je podsjetila da smo izložbu realizovali dobrotom tvrtke *As-tarta plus* iz Zagreba i njihovog direktora gospodina **Nedeljka Tišlera** koji je bio prisutan među posjetiocima na otvaranju izložbe.

O izložbi se ne može puno govoriti jer ona govori sama za sebe. To je jedna zbirka artefakata iz hrvatskih muzeja. Posložili smo ih geografski, počev od Dubrovnika, obalom, do sjevera da bi završili sa Ilokom. Interesantno je da je izložba prikazana u 3D tehnici tako da kako bi pogledali izložbu morate koristiti 3D naočare. Vjerujem da će vam se svidjeti to što ćete vidjeti. Možemo se i slikati sa tim 3D naočarama za uspomenu, rekla je gospođa Bezić Filipović.

Manji odabir

Izložba je imala 18 panoa na kojima su bile izložene fotografije snimljene specijalnom tehnikom i obrađene posebnom aplikacijom. Svaku fotografiju pratila je kratka priča. Predstavljen je samo manji odabir od preko 150 priča.

Šta je predstavljeno

Predstavljene su slike i priče iz Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu, iz Špilje Vrlovke, priče o dječjim kolicima ručno urađenim krajem 19. vijeka, o skulpturi Antuna Augustinčića, koja se nalazi ispred zgrade Ujedinjenih nacija, o tvrđavi u Ivanić-Gradu koja nikad nije bila osvojena, ali je više nema, pa je umjetnički tim sada oživljava rekonstrukcijom u kompjuterskoj animaciji. Prvi put je postavka predstavljena na neboderu na Trgu Bana Jelačića u Zagrebu, kada je red bio oko 300 metara.

1881 - 1882
1881 - 1882
1881 - 1882

1881 - 1882
1881 - 1882
1881 - 1882

1881 - 1882
1881 - 1882
1881 - 1882

1881 - 1882
1881 - 1882
1881 - 1882

1881 - 1882
1881 - 1882
1881 - 1882

1881 - 1882
1881 - 1882
1881 - 1882

1881 - 1882
1881 - 1882
1881 - 1882

1881 - 1882
1881 - 1882
1881 - 1882

1881 - 1882
1881 - 1882
1881 - 1882

1881 - 1882
1881 - 1882
1881 - 1882

1881 - 1882
1881 - 1882
1881 - 1882

1881 - 1882
1881 - 1882
1881 - 1882

1881 - 1882
1881 - 1882
1881 - 1882

1881 - 1882
1881 - 1882
1881 - 1882

1881 - 1882
1881 - 1882
1881 - 1882

1881 - 1882
1881 - 1882
1881 - 1882

LEGENDE UZ FOTOGRAFIJE: Veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori Veselko Grubišić sa 3D naočarama pred jednim od panoa; Dvoje najmlađih posjetilaca na otvaranju izložbe; Posjetioc razgledaju eksponate nakon završenog programa otvaranja; Nedeljko Tišler, autor izložbe i vlasnik firme *Astarta plus* (desno), Marijan Klasić, hrvatski konzul u Kotoru, Andro Radulović i Slavko Dabinović razgovaraju na terasi Muzeja.

Teraformacije Jelene Pavićević

Druga izložba koju smo tokom jula upriličili u Galeriji Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru nosila je naziv **Teraformacije**, kroz koju smo posjetiocima prezentirali skulpture izrađene u terakoti i niz komplementarnih crteža-kolaža **Jelene Pavićević**, mlade akademske vajarke iz Podgorice. Izložbu je 16. jula otvorio književni kritičar i teoretičar književnosti **mr Milan Marković**. Program otvaranja vodila je **Dolores Fabian**, a u muzičkom dijelu nastupila je učenica ŠOSMO *Vida Matjan* gitaristkinja **Kristina Jeftić**.

Otvarajući izložbu gospodin Marković je istakao da se izložba sastoji od deset skulptu-

Mr Milan Marković otvara izložbu

Foto: Marina Jovanović

Otvaranje izložbe *Teraformacije*
16. jula u galeriji Pomorskog muzeja:
Dolores Fabian, Jelena Pavićević i mr Milan Marković

Foto: Marina Jovanović

ra sličnih dimenzija i niza crteža kolaža, preko kojih autorka prelaskom iz trodimenzionalnog u dvodimenzionalni prostor kontekstualizuje odnose mikro i makro cijelina i formi te njima svojstvenih perspektiva.

Skulpture su izrađene u terakoti koja je autorkino osnovno izražajno sredstvo. Međutim, i na planu odabira stvaralačke materije i na planu njenoga odnosa sa gotovom i završenom formom, pokazuje se kako u njenom izrazu i samo izražajno sredstvo nosi bitno značenjsku osnovu.

Naime, u procesu definisanja svoje stvaralačke vizije, čine se da autorka polazi od osnovnog arhetipskog značaja primordijalnih elemenata kosmosa kao osnovnih konstruktivnih elemenata prirode, pri čemu upravo ta četiri praelementa: zemlja, voda, vatra i vazduh stoje i u osnovi njenih vajar-skih radova. Sve to cjelokupnoj postavci daje iluziju nesmetanoga i prirodnoga dopuštanja materiji da se pod uticajima vremena sama definiše i tvori život, kazao je između ostalog Marković.

Skulpture i crteži-kolaži Jelene Pavićević u galeriji Pomorskog muzeja

Foto: D. Brđar

JELENA PAVIĆEVIĆ

Vajarka **Jelena Pavićević** rođena je u Podgorici 1989. godine. Završila je osnovne i specijalističke studije vajarstva na Fakultetu likovnih umjetnosti na Cetinju u klasi **prof. Milivoja Babovića**. Absolvent je na master studijama Akademije likovnih umjetnosti Sarajevo, u klasi **prof. Mustafe Skopljaka**. Dobitnica je Godišnje nagrade za vajarstvo FLU 2012. godine, Prve nagrade na konkursu *Umjetnost za Život - Zdrava Dona Montenegrina* za idejno rješenje nakita, kao i Nagrade ULUCG *Milunović, Stijović, Lubarda* 2017. Učesnica je brojnih internacionalnih kolonija. Izlagala je na mnogim kolektivnim izložbama, te priredila šest samostalnih izložbi. Članica je Udruženja likovnih umjetnika Crne Gore od 2012. godine.

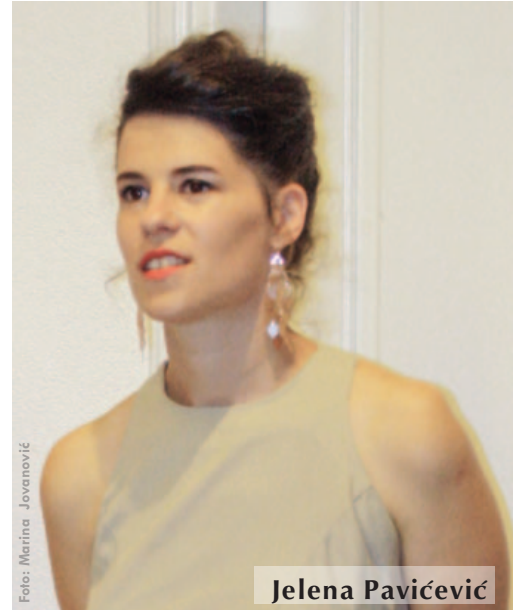
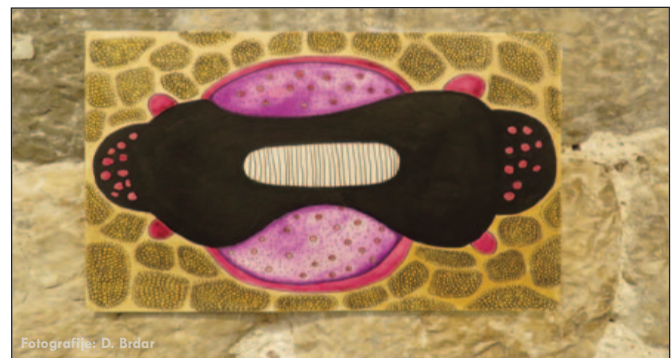
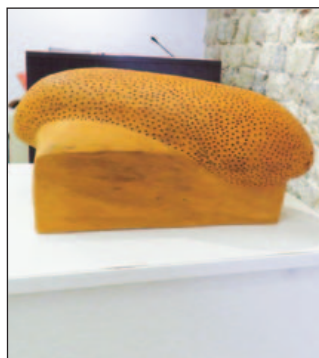

Foto: Martina Jovenović

Jelena Pavićević

SKULPTURE NA IZLOŽBI TERAFORMACIJE

Fotografije: D. Brdar

Fašinada 2019 i Camellia trophy

PERAŠKA I STOLIVSKA TRADICIJA U JULU

Drevni peraški običaj *Fašinada*, tokom kojega Peraštani iz svojih barki potapanjem kamenja obnavljaju vještačko ostrvo Gospa od Škrpjela, održan je i ove godine 22. jula. Živopisni običaj ustrajava bez prekida već pet i po vijekova, preciznije od 1452. godine kada su, po predanju, braća **Martešići** pronašli sliku Gospe sa Isusom u naručju.

Tradicionalno *Fašinada* je započela u ranim večernjim satima. U povorci barki okićenih jablanovima na čelu se nalazila barka sa peraškim župnikom **don Srećkom Majićem** i po

tri pripadnika pravoslavne i katoličke vjeroispovjesti koji žive u Perastu, dok su u drugoj bili članovi Bokeljske mornarice Kotor sa admiralom **Antunom Sbutegom**, pjevajući tradicionalne bugaršnice.

Na ostrvu Gospa od Škrpjela na kraju je proglašen pobjednik 17. po redu Fašinada kupa, jedriličarske regate koja se održava počev od 2003. godine. Pobjednik ovogodišnje regate u generalnom plasmanu bio je sportski jedrenjak *Shining* sa skiperom **Milošem Radonjićem** iz jedriličarskog kluba *Lahor*.

Na devetoj po redu manifestaciji *Camellia Trophy* u Stolivu, koja je održana 28. jula, prvo mjesto u ribolovu iz drvenih *baraka* osvojili su ribari iz Prčanja **Zvonko Usanović** i **Nenad Vujošević**. Trka drvenih *baraka* na vesla nije održana, kao ni prezentacija gondolijera, zbog jakog vjetera i lošeg vremena.

Prvonagrađeni u ribanju uhvatili su 11 kilograma ribe iz drvene pasare, a svi takmičari zajedno – ukupno tridesetak kilograma razne ribe. Pored lovorovog vijenca, prvonagrađeni su po

običaju osvojili i sadnicu kamelije.

Jedriličari JK *Lahor* iz Kotora održali su svoju promotivnu regatu, dok su u Domu slobode *Niko Bilafer* u Stolivu vlasnici drvenih *baraka* i ribari, uz stručne savjete, predstavili realizovane projekte restauracije svojih plovila, a učestvovali su i predstavnici kalafatske radionice *Bokovac* iz Bara. U cilju zaštite i očuvanja drvenih *baraka*, te predloga da se ova plovila proglase za materijalno kulturno dobro, organizovano je potpisivanje peticije.

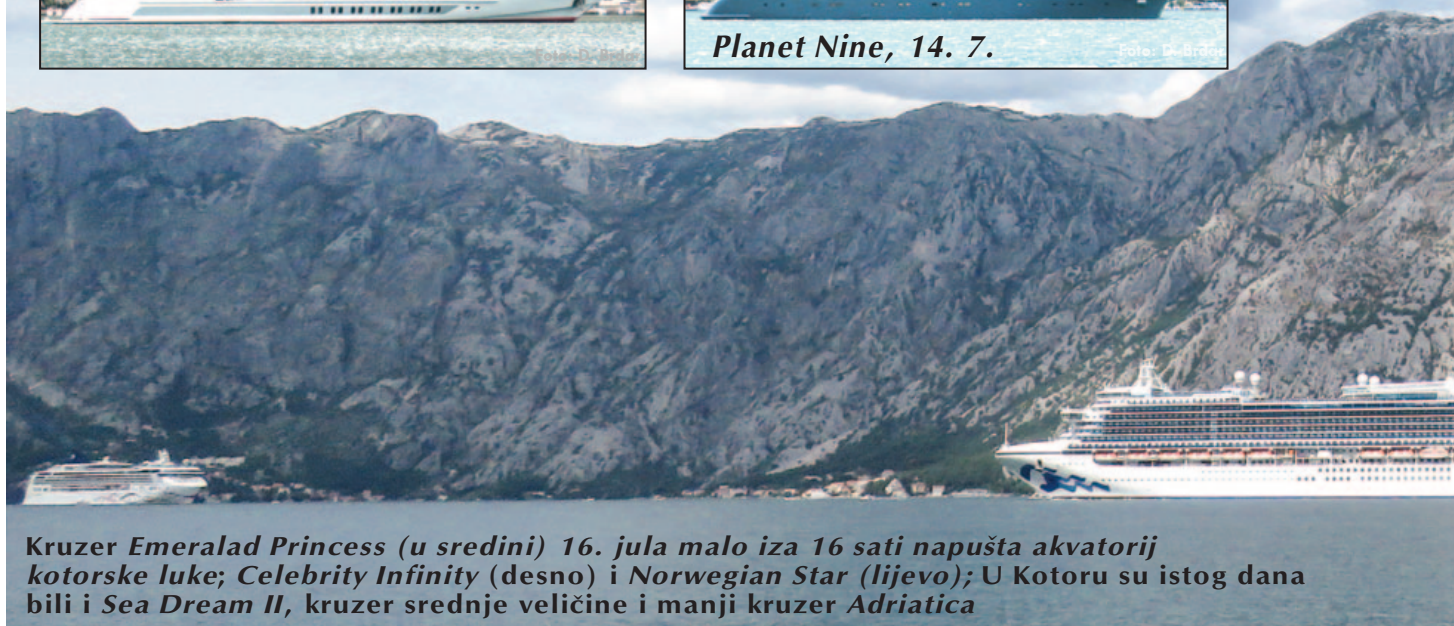

POMORSTVO U KOTORU DANAS

U Kotor je u julu dolazio 30 kruzera, ukupno 65 puta. Neki od kruzera su ostajali dva i više dana pa je tako u kotorskoj luci ostvaren 80 boravišni dan. U julu je u Kotor dolazilo nekoliko superjahti u vlasništvu nekih od najbogatijih ljudi na svijetu. Među takvima je superjahta **Lady S**, vrijedna više od 100 miliona dolara, američkog milijarder **Danijela Šnajdera**, vlasnika kluba američkog fudbala – *Washington Redskinsa*. Potom, 70 metara duga jahta **Galactica Super Nova**, čiji je vlasnik **Vagit Alekperov**, predsjednik ruskog naftnog giganta *Lukoil*. Pored mega jahti, u Kotoru je boravilo i ekskluzivno i prilagođeno plovilo za brzu podršku 6711GEO projektovano da ispuni sve zahtjeve, bilo da je riječ o pratnji luksuznog broda ili da služi kao samostalni istraživač.

Brodovi u Kotoru u julu

Adriatica (15-19), **Amore** (2-4), **Arethusa** (8), **Athena** (10), **Azamara Pursuit** (11), **Belleza** (30), **Celebrity Constellation** (3. i 25), **Celebrity Infinity** (2, 16. i 30), **Crystal Esprit** (6, 8. i 22), **Emerald Princess** (9, 16. i 30), **Europa 2** (4), **La Belle de'Adriatique** (3, 10, 17, 24. i 31), **Le Lyrial** (25), **Klara** (7-8, 18-19 i 26-27), **Maja** (23-25), **Marela Celebration** (3, 10. i 24), **Marella Discovery** (4, 18. i 27), **Mein Schiff 6** (24), **MSC Magnifica** (6, 13, 20. i 27), **MSC Opera** (1, 8, 15, 22. i 29), **Norwegian Paerl** (23. i 31), **Norwegian Star** (1, 16, 21. i 29), **Riviera** (7), **Rhapsody of the Seas** (1, 7. i 29), **Sea Dream II** (2, 16, 19. i 23), **Sea Cloud** (14), **Seabourn Odyssey** (1. i 29), **Star Flyer** (19. i 27), **To Callisto** (4, 11, i 25), **Veendam** (12).

Kruzer **Emerald Princess** (u sredini) 16. jula malo iza 16 sati napušta akvatorij kotorske luke; **Celebrity Infinity** (desno) i **Norwegian Star** (lijevo); U Kotoru su istog dana bili i **Sea Dream II**, kruzer srednje veličine i manji kruzer **Adriatica**

RANA BRODOGRADNJA U KOTORU I PERASTU: Brodovi-jedrenjaci građeni su u Kotoru i Perastu. Kotorski brodograditelj (*calafatus de Catharo*) pominje se u kotorskim spomenicima 1396. godine, a kotorsko brodogradilište (*arsenium*) 1420. godine; peraški brodograditelj (*calafatus*) pominje se 1436. godine, a peraško brodogradilište (*canterium*) 1442. godine.

Kotorsko brodogradilište nalazilo se ukraj današnje Gradske kafane (zване *Dojmi*), s desne strane, ispred bastiona na rijeci Škurdi.

U navedenom periodu, izgrađivani su jedrenjaci do 800 sgara (48 t) nosivosti. Pravljeni su od dobre hrastovine, po cijeni preko 220 perpera. Veliki jedrenjak križnik (*navis magna*) dostizao je cijenu sa opremom do 600 zlatnih dukata.

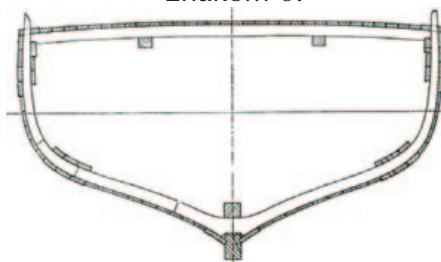
O vrlo razvijenom, kako pomorstvu tako i brodogradnji u Boki od 1436 – 1459 godine svjedoče ugovori sklopljeni pred sudom, odnosno ozvaničeni od suda u kojima se pominje gdje su brodovi pravljani, te poimenično kotorski brodograditelja: **Branko, Stojko, Radič, Radovan, Dobrija, Dabišin Ratković, Ratko Miošić, Ivan Skonca, Matko Gugulović, Brnić i Gruboje Ostojić Brnić;** a od peraških: **Miladin Vitić, Radoslav Radonjić, Radelja Dobrović i Milat Bogosaljić.**

Pomorstvo

Rječnik

GLAVNO REBRO BRODA jest rebro s najvećom uronjenom površinom ispod konstrukcijske vodene linije (KVL), a obično leži na 1/2 brodske dužine, jednako udaljene od pramčanog i krmenog perpendikulara (okomice).

Ako brod ima paralelni srednjak, tj. na određenoj dužini broda nepromijenjen oblik, na toj je dužini broda i glavno rebro iste površine. Glavno rebro označava se posebnim znakom θ .

Glavno rebro drvenog broda

PRETEGA jest razlika gaza na pramcu i na krmi; brod je pretezan ili zatezan prema tome gdje mu je gaz veći. Kad je gaz na pramcu i na krmi jednak, brod nema pretege. Brod građen s kosom kobilicom ima već unaprijed određenu razliku između pramčanog i krmenog gaza. Pretega se dobija premještanjem tereta u uzdužnom smjeru.

Stari jedrenjaci

Pelig Naprej; plovi pored Trogira s jugozapadne strane gdje je smještena srednjovjekovna utvrda Kamerlengo; Autor slike: Bazi Ivanković